

**Запорізьке державне телебачення як
складова інформаційного простору України
Zaporizhian state television as the component
of Ukrainian informational space**

**Запорожское государственное телевидение как
составная часть информационного пространства Украины**

Панченко Світлана Анатоліївна

Панченко Светлана Анатольевна

Panchenko Svetlana

Запорізький національний технічний університет

У статті розглядається стан і тенденції розвитку запорізького державного телебачення як складової інформаційного простору України.

Ключові слова: інформаційний простір, регіональне телебачення, телерадіокомпанія, програмна концепція.

В статье рассматривается состояние и тенденции развития запорожского государственного телевидения как составной части информационного пространства Украины.

Ключевые слова: информационное пространство, региональное телевидение, телерадиокомпания, программная концепция.

In the article Zaporizhian state television as the component of Ukrainian informational space is studied, its condition and the tendencies of development are analysed.

Key words: informational space, regional television, television and radio company, conception of the broadcast and telecast.

На сьогодні особливої актуальності набуває питання створення дійових механізмів державної координації, вжиття комплексу організаційних заходів з метою широкомасштабного впровадження сучасних телеінформаційних технологій і побудови саме на їх основі необхідних телеінформаційних структур. Формування телеінформаційного простору та розвиток його інфраструктури дасть можливість більш повно задовольняти інтерес глядачів до національних та світових надбань і водночас створити передумови

підвищення статусу України як складової частини європейського та світового інформаційного співтовариства.

Телебачення вже давно називають «дзеркалом суспільства», цим самим стверджуючи могутність впливу та виняткову вагу цього явища. Поряд із всеукраїнськими співіснують і користуються попитом у глядачів канали регіонального телемовлення.

Зміни у структурі українського телебачення в середині 1990-х років, що були відображенням розвитку суспільства, яке прагнуло, з одного боку, контролювати поширення інформації, з іншого – видозмінюватися під впливом інформації, позначалися на розвитку телебачення в цілому, і на регіональних телекомпаніях зокрема.

Кількість праць, які включали б теоретичний аналіз розвитку регіонального телебачення, видається не надто значною. Відомі наукові дослідження таких учених як Р. Борецький, О. Гоян та В. Гоян, З. Дмитровський, Н. Зверєва, І. Мащенко, В. Цвік та інших присвячені проблемам типології та окремим питанням функціонування регіонального телебачення.

Українські державні телекомпанії, з огляду на ті зміни, що відбулися в структурі ТБ, мали знайти нову програмну концепцію та з її допомогою підсилити свої зв'язки з усіма сферами суспільного життя, не виключаючи, зрозуміло, підтримки культурних і мистецьких традицій країни. Особливу увагу в цьому аспекті привертає ситуація в регіональному телевізійному просторі. Запорізьке телебачення – не виняток. О. Головчук вважає, що «негативний імідж слабких провінційних каналів перетворився на стереотип» [2]. На сьогодні мало хто вірить, що обласне телебачення може бути цікавим і сучасним. Особливо це стосується державних телеканалів.

Своїм дослідженням будемо намагатися спростувати цей стереотип, поставивши за **мету** аналіз запорізького державного телебачення та його місце в інформаційному просторі України.

Для реалізації мети передбачається виконати ряд **завдань**:

- визначити типологічні риси регіонального телебачення в Україні;
- простежити сучасний стан та перспективи розвитку телеканалів запорізького регіону;
- проаналізувати програмну концепцію ЗОДТРК «Запоріжжя» ;
- визначити роль та місце запорізького ТБ в інформаційному просторі України на сучасному етапі.

Вчений-журналістикознавець Ю. Бідзіля тлумачить явище регіонального мовлення як одну «з головних тенденцій розвитку сучасного телерадіомовлення в Україні, суть якої полягає у зростанні й зміцненні державних, муніципальних (комунальних), приватних, комерційних ефірних, кабельних, проводових теле-, радіостудій на місцях» [13, 69]. Обласні державні телекомпанії є важливим елементом системи держтелемовлення країни. З функціонуванням такого ТБ є можливість розуміти потреби регіону, залучати до ефірів відомих у краї людей, транслювати інформацію особливо близьку масовій аудиторії. Це робить регіональне мовлення корисним конкретній групі реципієнтів, здатним конкурувати з центральним телебаченням.

Найстарішою в регіоні є Запорізька обласна державна телерадіокомпанія, перша експериментальна програма якої вийшла в ефір 10 липня 1959 року. Рівно через місяць, 10 серпня, новостворена організація почала виходити в ефір. Сьогодні, через 50 років Запорізька обласна державна телерадіокомпанія є однією з потужних в Україні. Обсяг лише телевізійного мовлення ТРК щороку складає 8 тис. 760 годин. За півстоліття діяльності обласної телестудії творчими й інженерно-технічними працівниками підготовлено до ефіру велику кількість передач, що стали літописом запорізького краю. Тоді, на світанку телебачення, те, чим пишаються сьогоднішні телевізійники прямий ефір був чи не єдиною формою існування. Адже майже все, окрім художніх стрічок та документальних фільмів власного виробництва потрапляло на чорно-білі екрани глядачів безпосередньо зі студії.

ЗОДТРК «Запоріжжя» на сучасному етапі має потужний сигнал і найбільш розгалужену мережу мовлення в межах регіону (понад 70% території

області) та виробляє і транслює телепродукцію державною мовою. Він цілком справедливо вважається «кузнею кадрів»: чимало журналістів, котрі працюють у Запоріжжі та за його межами, починали свою кар'єру на ЗОДТРК. Серед них – виконавчий директор «ТВ-5» Сергій Тихонов, головний режисер ТРК «Алекс» Олександр Смоков, власкор газети «Факты» в Запоріжжі Юрій Гаєв, письменник, редактор радіостанції «Радио Свобода» Павло Вольвач та багато інших.

Крім державного, у Запоріжжі функціонують телеканали різної форми власності: комерційні – ЗНТРК «ТВ-5», («ТВ-5 Спорт), ТРК «Алекс», АТВ, «ТВ-Голд» та комунальний канал – «Муніципальна телевізійна мережа» (МТМ). Більшість із них виходять за межі регіону, тією чи іншою мірою охоплюючи райони Запорізької та сусідніх областей. У районах працюють комунальні канали «МТВ-плюс» (м. Мелітополь) та «ТВ-Бердянск» (м. Бердянськ). У регіональній системі ЗМІ комерційні телеканали залучають глядачів різними інформаційними та культурно-розважальними програмами. Телередакції майже всіх запорізьких каналів працюють над підвищенням свого рейтингу, що передбачає розширення їх аудиторії та своєю чергою можливість підвищувати розцінки на рекламу (основне джерело прибутків приватного каналу телемовлення) і збільшувати доходи від діяльності медіа.

У той же час державні ТРК, працюючи у форматі публічного мовлення, зорієнтовані не на отримання прибутків, а на виконання державного замовлення, яке, по суті, мало б бути замовленням суспільства. З огляду на це воно покликане більшою мірою, ніж інші телеканали, виконувати не лише інформаційну, а й просвітницьку, культурологічну, виховну функції. Однак, через украй низьке фінансування технологічне та інженерне забезпечення державної телестудії не відповідає нинішнім концептуальним засадам розвитку аудіовізуальних ЗМІ. Це, безперечно, заважає повноцінно конкурувати з комерційними каналами.

Проте, на нашу думку, причина низької рейтинговості державного телеканалу криється не тільки в цьому. Уже згадуваний нами стереотип

негативного іміджу, нецікавості програм обласного телебачення формувався досить тривалий період, і лише останнім часом почав поступово долатися.

Варто виділити декілька тенденцій реорганізації, удосконалення системи діяльності обласного державного телебачення.

По-перше. Відтік кадрів завжди був головною проблемою телекомпанії. Низькі зарплати і різкий розвиток конкуруючих ЗМІ призвели до того, що на початку- в середині 1990-х років творчий колектив компанії оновлювався зі швидкістю, прямо пропорційною темпам інфляції. Це призвело до того, що більшість творчих співробітників, що залишились вірними телеканалу, досягли пенсійного віку. При всій повазі до них, стиль подання матеріалів і сценарії програм не змінювалися протягом років, зовнішній вигляд ведучих, зокрема їх одяг, близький до стилю 80-х рр., підібраний з елементарним несмаком, не додавали популярності їхнім програмам. Ведучі втомлювали аудиторію своєю консервативністю, що межувала з недбалістю або навіть з відсутністю бажання вдосконалюватися, можливо, через брак конкуренції. На сьогодні штат телекомпанії «Запоріжжя» оновлюється. Творчі та креативні молоді журналісти привносять новий струмінь у розвиток програмної концепції, залучаючи молодіжну аудиторію та завойовуючи довіру у постійних глядачів каналу. Таким чином, процес персоніфікації інформації через наближеність до телеглядачів, пізнаваність тележурналіста серед мешканців міста, можливість подавати інформацію з більшою довірою та розумінням сприяє загальній якості програмного продукту ОДТРК.

По-друге. Вищезазначене позитивно впливає на наступний аспект – удосконалення програмної концепції каналу. Чимало концептуальних моментів, таких як естетика «відеошапки» програм, а також стиль її анонсів – те, формує обличчя телекомпанії, довгий час свідомо відсувалося на останній план реорганізації ОДТРК. Позитивні зрушення на «Запоріжжі» почали з'являтися тільки останнім часом.

Редактор творчого об'єднання громадсько-політичного та художнього мовлення Запорізької ОДТРК О. Вакало зазначає: «Заповнення ефірної сітки

мовлення ТРК є невинуватим з точки зору рейтинговості телепрограм, запропонованих глядачам. Потребує удосконалення програмна концепція. Вона має стимулювати журналістів проявляти увесь свій творчий потенціал у різнопланових та актуальних телепроектах» [10].

Загальновідомо, що випуски новин є визначальним елементом телевізійної сітки мовлення каналу. Успіх програми телевізійних новин полягає в умілому поєднанні подієвої верстки з блоковою, а також обов'язкової або ж бажаної присутності у програмі спецрепортажів, чого почасти бракує випускові новин «Телекур'єр» на обласному державному телебаченні через відсутність власних кореспондентів у різних точках регіону.

Варто зазначити, що порівняно з минулими роками сітка мовлення ЗОДТРК помітно поживалася. Поряд з традиційними програмами суспільно-політичного спрямування за участю високопосадовців міста та області («Контекст», «Знак запитання», «Вечірня лінія»), інформайними, дитячими, культурно-мистецькими програмами («Телекур'єр», «Чудесний канал», «Люди і долі», «Концерт бажань», «Спорт-персона» тощо) з'явився новий телепродукт.

Специфічне, неординарне кулінарно-політичне ток-шоу «ПолітВечеря», що за невеликий проміжок свого існування здобуло популярність та завоювало глядачів. Запропонований варіант «кухонної» політики нівелює усталену традицію – про події політичного життя говорити серйозно і стримано. У ньому готують страву, яка чудово ілюструє та наповнює оригінальним смаком політичний простір Запоріжжя, області, держави. До того ж, аналогів такого структурування ток-шоу з кулінарним елементом, в українському телевізійному просторі немає.

Заслуговує на увагу і молодіжний телепроект «ПМЖ» («Про молодіжне життя»), що з приходом нової ведучої успішно відійшов від статичності до руху в студії під час ефіру, наповнився неординарними знахідками, новими цікавими сюжетами. Ці зміни особливо відчутні на тлі застарілих прийомів ведення багатьох програм на ОДТРК.

Видається, що заявлені нові принципи програмної політики каналу покликані нівелювати різницю між якістю приватного й державного регіонального телебачення.

Не зважаючи на позитивні зрушення в «оздоровленні» обласного телебачення, не можна, однак, стверджувати, що зміни, які торкнулися обласного телебачення, є кардинальними. На сьогодні воно все ще вдосконалюється, переоснащує технічну базу, залучає до співпраці творчих та креативних медійників. На більшість бажаних нововведень не вистачає фінансування, вдосконалення потребує й законодавча база, що регламентує діяльність у сфері державного телерадіомовлення.

Про життєздатність та перспективи місцевого телебачення справедливо зазначає російська дослідниця Н. Зверєва «Регіональне телебачення завжди буде перемагати будь-який федеральний канал, тому що людям хочеться знати в першу чергу про самих себе. Їм важливо бачити свої вулиці, закидати питаннями місцевих начальників, обговорювати проблеми культури, екології, тепла, доріг того міста чи селища, де вони живуть» [7, 85].

Підвищення ролі місцевого телебачення зумовлено не лише більшою довірою до нього з боку населення, а і його призначенням, історичною місією – за сучасних умов стати ключовою, консолідуючою ланкою в системі комунікації, яка об'єднує населення певного регіону на основі культурних цінностей, самобутніх історичних традицій, що відповідають його запитам.

Таким чином, позитивні зрушення у вирішенні проблем та розвитку державного регіонального телебачення потребують пильної уваги та ретельного дослідження в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бордюжа С. Запорожцы готовы развивать телевидение // Деловая столица. – 2006. – 20 февраля. – С. 17.
2. Головчук О. Регіональне телебачення України: ефірні традиції та реорганізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1449>.

3. Гоян О. Я., Гоян В. В. Телебачення і радіомовлення України: роздержавлення і приватизація // Роль ЗМІ в процесах державотворення. – 1998. – С. 59 – 63.
4. Дмитровський З. Телевізійна журналістика. Навч. посібник: Вид. 2-ге. – Львів: ПАІС, 2006. – 208 с.
5. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» // Україна: інформація і свобода слова: Зб. законод. актів, нормат. док. та ст. фахівців / Упоряд. А. Задворний. – К.: Молодь, 1997. – С. 111 – 139.
6. Запорізька область: динаміка розвитку (1939–2009): Науково-допоміжний бібліографічний показник. – Запоріжжя: Дике Поле, 2008. – 232 с.
7. Зверева Н. Школа регіонального тележурналіста: Учеб. пособие для студентов вузов / Н. Зверева. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 320 с.
8. Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа. У 2-х т. / Т. 2: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо. – Запоріжжя: Дике Поле, 2006. – 512 с.
9. Мащенко І. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. – К.: Україна, 2005. – 384 с.
10. Мери́канець В. Ольга Вакало: «После просмотра ток-шоу должно хотеться жить» [Електронний ресурс] / Віра Мери́канець // Телекритика. – Режим доступу: <http://telekritika.ua/tebachennya-region/2008-12-12/42563>
11. Монро П. Телебачення, телекомунікації і перехідний період; право, суспільство і національна ідентичність // Глобалізм, телебачення і суспільство. – 2005. – С. 23-25.
12. Скляренко В. Телебачення незалежної України: історія та сучасність // Український історичний журнал. – 2008. – №5. – С. 179 –186.
13. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / За заг. ред. Ю. Бідзілі. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. – 224 с.
14. Цвик В. Украинское телевидение: опыт, практика, проблемы. – К.: Мистецтво, 1985. – 186 с.